

Ιχνηλατώντας την παρουσία των γυναικών επιστημόνων

στη διάρκεια των 80 χρόνων λειτουργίας του
Τμήματος Χημείας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης (1943–2023)

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ στις γυναίκες επιστήμονες που υπηρέτησαν, υπηρετούν και θα συνεχίσουν να υπηρετούν το Τμήμα Χημείας

Κωνσταντίνη Σαμαρά και Μαρία Τσιμίδου*, Ομότιμες Καθηγήτριες

Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Θετικών Επιστημών, Τμήμα Χημείας, Θεσσαλονίκη, 54124

e-mail: csamara@chem.auth.gr; tsimidou@chem.auth.gr

*Υπεύθυνη αλληλογραφίας

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο άρθρο αποτυπώνεται η παρουσία και η ακαδημαϊκή εξέλιξη των γυναικών επιστημόνων στο Τμήμα Χημείας (ΤΧ) του ΑΠΘ στη διάρκεια των 80 χρόνων λειτουργίας του (1943–2023) ως ελάχιστη συμβολή στη μελέτη της πορείας των γυναικών για ίσες ευκαιρίες στην επαγγελματική ζωή.

ABSTRACT

The presence and academic progress of the women scientists over the 80 years of the School of Chemistry at the Aristotle University of Thessaloniki (1943–2023) are discussed as a contribution to the process for equal opportunities in the professional life of women

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Σχολή Θετικών Επιστημών, Τμήμα Χημείας, γυναίκες επιστήμονες

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΠΘ), Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ) από το 1954, ιδρύθηκε το 1925 στο πλαίσιο της πολιτικής ενίσχυσης της εθνικής συνείδησης των Νέων Χωρών που είχαν προσαρτηθεί στην Ελλάδα μετά τη νικηφόρα έκβαση των Βαλκανικών Πολέμων (1912–13). Τρεις σημαντικές προσωπικότητες, ο Κωνσταντίνος Καραθεοδωράς, ο Αλέξανδρος Παπαναστασίου και ο Ελευθέριος Βε-

νιζέλος σχετίζονται με το όραμα και την υλοποίηση της ίδρυσης του δεύτερου πανεπιστημίου της χώρας. Το ιδρυτικό διάταγμα του ΠΘ (3341/1925) προέβλεπε την ίδρυση Τμήματος Βιομηχανικής Χημείας στη Σχολή Φυσικών και Μαθηματικών Επιστημών (ΦΜΣ), η οποία άρχισε να λειτουργεί το 1927, ένα έτος μετά την έναρξη λειτουργίας του ΠΘ. Στα πρώτα της Τμήματα - Φυσικής, Μαθηματικών, Γεωπονίας και Δασολογίας (μεταφορά από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, ΕΜΠ)- διδάσκονταν αντικείμενα της Επιστήμης της Χημείας και για τον λόγο αυτό προσελήφθησαν οι πρώτοι καθηγητές Χημείας (Τρύφων Καραντάσης, Κωνσταντίνος Καββασιάδης, Γεώργιος Βάρβογλης) ¹.

Το Τμήμα Χημείας (ΤΧ) άρχισε να λειτουργεί 18 χρόνια αργότερα, μέσα στην περίοδο της Ναζιστικής Κατοχής με το νομοθετικό διάταγμα 430/3.8.1943². Όπως αναφέρει σε άρθρο του ο ομότιμος καθηγητής ΑΠΘ, Μ. Τιβέριος³, εθνικοί λόγιοι οδήγησαν την 3^η κατοχική Ελληνική Κυβέρνηση υπό τον Ι. Ράλλη (Υπ. Θρησκευμάτων και Εθνικής Παιδείας, Ν. Λούβαρης) να ιδρύσει νέες σχολές (Ιατρική, Θεολογική) και νέα Τμήματα (Χημικό και Φυσιολογικό) στην ήδη λειτουργούσα ΦΜΣ. Οι λόγιοι σχετίζονταν με την προσπάθεια διείσδυσης των Βουλγάρων -συμμάχων των κατακτητών- στην εκπαίδευση (ίδρυση 2 Βουλγαρικών Γυμνασίων στη Θεσσαλονίκη και προσπάθεια ίδρυσης Βουλγαρικού Πανεπιστημίου). Για ιστορικούς λόγους αξίζει να αναφερθεί ότι αυτοτελές 'Χυμικό' Τμήμα λειτουργούσε ήδη από το 1919 στο Εθνικό και

Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών (ΕΚΠΑ) με σκοπό τη μόρφωση 'αναλυτικών χυμικών' και 'χυμικών βιομηχανών', καθώς επίσης και Τμήμα Χημικών Μηχανικών στο ΕΜΠ από το 1917. Η ίδρυση των Τμημάτων αυτών είχε στηριχθεί σε νεωτερικές ιδέες για την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Ελλάδα και την αξιοποίηση του φυσικού της πλούτου⁴. Τις ίδιες ιδέες ενστερνίζονταν και ο Αθ. Παπαναστασίου για το ΠΘ¹.

Σκοπός του παρόντος άρθρου είναι να αποτυπωθεί η παρουσία και η επαγγελματική εξέλιξη των γυναικών επιστημόνων στο Τμήμα Χημείας (ΤΧ) του ΑΠΘ ως ελάχιστη συμβολή στη μελέτη της πορείας των γυναικών για ίσες ευκαιρίες στην επαγγελματική ζωή. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν αντλήθηκαν από τα βιογραφικά σημειώματα των συγκεκριμένων επιστημόνων που, είτε είναι διαθέσιμα ηλεκτρονικά, είτε βρίσκονται σε έντυπη μορφή στα αρχεία της Γραμματείας του ΤΧ και χρησιμοποιήθηκαν μετά από σχετική άδεια της ΣΤ με αριθμ. 798/29-5-2023. Σε ορισμένες περιπτώσεις, πραγματοποιήθηκε και απευθείας επικοινωνία με τις συναδέλφους μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου ή και τηλεφωνικά.

2. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΤΑ ΑΕΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΑ

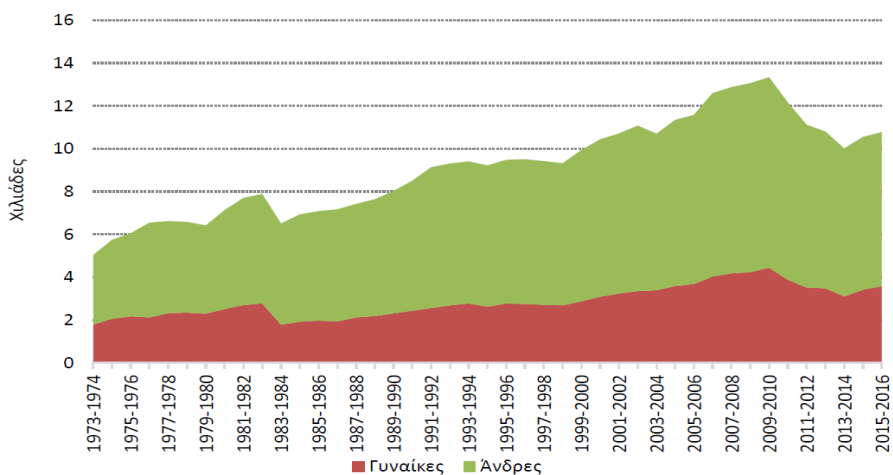
Η παρουσία γυναικών επιστημόνων με τα απαραίτητα ακαδημαϊκά προσόντα για τον πρώτο διορισμό τους στα ΑΕΙ επηρεάσθηκε άμεσα από τις κοινωνικές αντιλήψεις για τη θέση τους στο παραγωγικό γίγνεσθαι της κάθε εποχής αλλά κυρίως από τον ταραχώδη βίο της χώρας (Βαλκανικοί Πόλεμοι, Πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, Μικρασιατική εκστρατεία και καταστροφή, πραξικοπήματα και εναλλαγές πολιτευμάτων και πολιτικών (βλ. Δικτατορία Ι. Μεταξά 1936), Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος, Ναζιστική κατοχή, Εμφύλιος Πόλεμος, Δικτατορία των Συνταγματαρχών), που αναστάτωνε συνεχώς όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, άλλοτε προς προοδευτικότερες και άλλοτε προς πλέον συντηρητικές ή και αυταρχικές ατραπούς.

Από τη Μεταπολίτευση (Ιούλιος 1974) και κυρίως μετά το 1982, που ψηφίσθηκε ο Νόμος Πλαίσιο 1268, η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση εξελίχθηκε ραγδαία. Νέα πανεπιστήμια ιδρύθηκαν και ο φοιτητικός πληθυσμός αυξήθηκε σημαντικά. Ο αριθμός του διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού (ΔΕΠ) αυξήθηκε επίσης σε όλα τα τμήματα προκειμένου να καλυφθούν οι νέες ή οι αυξημένες διδακτικές ανάγκες. Χαρακτηριστική ήταν και η εντατικοποίηση της ερευνητικής δραστηριότητας των μελών ΔΕΠ που αποτελούσε πλέον το κύριο κριτήριο για την ακαδημαϊκή εξέλιξή τους.

Μείωση στον αριθμό των μελών των ΑΕΙ παρατηρήθηκε την τελευταία δεκαετία λόγω αφενός της εφαρμογής των μνημονίων στη χώρα που ανέστειλαν ή περιόρισαν τις νέες προσλήψεις αλλά και τη σταδιακή αποχώρηση λόγω υποχρεωτικής συνταξιοδότησης των υπηρετούντων στην ηλικία των 67 ετών. Το τοπίο στη δημόσια Ανώτατη Εκπαίδευση συνεχώς μεταβάλλεται λόγω των αλληπάλληλων μικρών ή μεγάλων αλλαγών του νομικού πλαισίου (π.χ. ανωτατοποίηση των ΤΕΙ) και τη σταδιακή εισχώρηση του ιδιωτικού φορέα στη μεταλυκειακή εκπαίδευση.

Η διαφοροποίηση στη στελέχωση των ΑΕΙ με βάση το φύλο είναι διαχρονικά σημαντική, όχι μόνον αριθμητικά όπως παρουσιάζεται στο παρακάτω διάγραμμα (Διάγραμμα 1)⁵, αλλά και όσον αφορά στην εξέλιξή τους στην ακαδημαϊκή ζωή⁶.

Εκτός των εξωτερικών παραγόντων, στη διαφοροποίηση αυτή συμβάλλουν τόσο η οικογενειακή όσο και οικονομική κατάσταση των νεότερων γυναικών μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας, που στην πλειοψηφία τους δεν προέρχονται από τις πλέον εύπορες κοινωνικές τάξεις της χώρας. Είναι γεγονός ότι οι γυναίκες εξακολουθούν μέχρι σήμερα να σηκώνουν το βάρος της ανατροφής των παιδιών στην Ελλάδα με επακόλουθες συνέπειες στην επαγγελματική τους πορεία και την ανέλιξη στην ιεραρχία και σε διοικητικές θέσεις μέσα και έξω από τα Πανεπιστήμια.

Διάγραμμα 1. Εξέλιξη του αριθμού διδακτικού προσωπικού πανεπιστημιακών ιδρυμάτων, 1973-2015 (πηγή ΕΛΣΤΑΤ όπως αναφέρεται στη μελέτη του ΙΟΒΕ για την τριτοβάθμια εκπαίδευση⁵)

3. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΚΑΙ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΤΟΥ ΤΧ ΤΟΥ ΑΠΘ στη διάρκεια των πρώτων 50 χρόνων λειτουργίας (1943-1993)

Αν και γυναίκες χημικοί εργάζονταν στον Ελλαδικό χώρο από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, και συνέβαλαν ενεργά στην αναγνώριση της αυτοτέλειας της επιστήμης αυτής στον επαγγελματικό στίβο, όπως, για παράδειγμα, η Ζωή Μελά-Ιωαννίδη, ιδρυτικό μέλος της Ένωσης Ελλήνων Χημικών το 1924⁶, η παρουσία γυναικών επιστημόνων στο Τμήμα Χημείας της ΦΜΣ του ΠΘ μέχρι το 1953, χρονιά που εκλέχθηκε η Ελένη Σκούρα ως η πρώτη γυναίκα βουλευτής στην Ελλάδα, είναι ανύπαρκτη. Σημειώνεται ότι από το 1929-55 ούτε ο οργανισμός του Γενικού Χημείου του Κράτους του Υπ. Οικονομικών δεν προέβλεπε το διορισμό γυναικών χημικών!⁶ Η πρώτη γυναίκα που διάνυσε όλα τα στάδια της ακαδημαϊκής εξέλιξης στη ΦΜΣ σύμφωνα με την τότε νομοθεσία (επιμελήτρια-υψηλήτρια-έκτακτη-τακτική καθηγήτρια) είναι η Μαρία Μαρκέτου – Πυλαρινού, η οποία εκλέχθηκε καθηγήτρια Φυσικής το 1954 και διετέλεσε κοσμητόρισσα το ακαδημαϊκό έτος 1958-1959⁷. Στο ΤΧ του ΑΠΘ παρατηρείται χρονική υστέρηση καθώς η πρώτη γυναίκα καθηγήτρια εκλέχθηκε μόλις το 1992, δηλαδή 49 χρόνια μετά την ίδρυσή του! Η διδάκτορας Ιουλίτα Στεφανίδου-Στεφανάτου ήταν η πρώτη γυναίκα που εκλέχθηκε καθηγήτρια με γνωστικό αντικείμενο 'Οργανική Χημεία' έχοντας διανύσει όλες τις βαθμίδες εξέλιξης στο ΤΧ (βοηθός – επιμελήτρια – υψηλήτρια – λέκτορας – επίκουρη καθηγήτρια – αναπληρώτρια καθηγήτρια – καθηγήτρια). Υπογραμμίζεται ότι και το αδελφό Τμήμα

του ΕΚΠΑ είχε εκλέξει 57 χρόνια μετά την ίδρυσή του (1918) και αμέσως μετά τη Μεταπολίτευση δύο αξιόλογες επιστήμονες που είχαν διωχθεί το διάστημα της δικτατορίας του 1967, την Ειρήνη Δηλάρη - Παπαδημητρίου ως έκτακτη εντεταλμένη καθηγήτρια Οργανικής Χημείας το 1975 και την Ιφιγένεια Βουρβίδου – Φωτάκη ως την πρώτη καθηγήτρια Οργανικής Χημείας το 1977⁸.

Σύμφωνα με στοιχεία που αναφέρονται σε σχετικά επετειακά λευκώματα, το ΤΧ της ΦΜΣ του ΑΠΘ 'ανδροκρατούταν' από την ίδρυσή του μέχρι τις αρχές του 1970^{2,9}. Η μόνη γυναικεία παρουσία που αναφέρεται στο σχετικό λεύκωμα των 50 χρόνων του ΤΧ είναι η Ιωάννα Δαμασκηνίδου-Τσατσαρώνη, χημικός, παρασκευάστρια στην Οργανική Χημεία. Από τις αρχές του 1970, το διδακτικό προσωπικό του ΤΧ αυξήθηκε σημαντικά. Μεταξύ των 69 προσλήψεων στη θέση βοηθού, 51 θέσεις στελεχώθηκαν από άνδρες και 18 από γυναίκες αποφοίτους του⁷. Από αυτές, οι χημικοί Αικατερίνη Γιούρη, Έλλη Θεοδωρίδου, Ευδοξία Κουτούλη, Μαρία Λάλια, Σοφία Πεγιάδου, Ιουλίτα Στεφανίδου, Αγνή Συγκολλίτου και Κωνσταντίνα Χατζηναντωνίου, που διορίστηκαν ως βοηθοί το διάστημα 1970-72, εκπόνησαν διδακτορική διατριβή στο ΤΧ ή στο εξωτερικό (Πίνακας 1), υψηλές (Ι. Στεφανίδου) και ορισμένες μετέβησαν για μεταδιδακτορική έρευνα στο εξωτερικό σε διαφορετικές χρονικές στιγμές της καριέρας τους (Ευδ. Κουτούλη, Μ. Λάλια, Σ. Πεγιάδου, Ι. Στεφανίδου, Κ. Χατζηναντωνίου). Ένας μικρός αριθμός, οι χημικοί Αικατερίνη Αποστολοπούλου και δόκτωρ Α. Πελεκούρτσα παρέμειναν ως βοηθοί μέχρι τη συνταξιοδότησή τους, ενώ οι υπόλοιπες συνέχισαν την καριέ-

Πίνακας 1.

Οι πρώτες γυναίκες μέλη διδακτικού προσωπικού του ΤΧ (1943-1974)

A/A	O/E	ΠΤΥΧΙΟ*	ΔΔ**/ΕΤΟΣ, ΤΜΗΜΑ, Π/ΜΙΟ, ΤΙΤΛΟΣ
1	Αικ. Γιούρη	1969	1984/ Σύνθεση και μελέτη συμπλόκων μονο- και δι-υποκατεστημένων βενζοϋλοϋδραζινών με Mn (II), Co(II), Ni(II), Zn(II)
2	Ελ. Θεοδωρίδου	1969	1975./Θερμοδυναμική μελέτη του σχηματισμού ζευγών ιόντων δια μεταφοράς πρωτονίων μεταξύ νιτροφαινόλης και πιπεριδίνης εις διάφορα διαλυτικά συστήματα χαμηλής διηλεκτρικής σταθεράς
3	Ευδ. Κουτούλη	1972	1980/ Μελέτη θερμικής διασπάσεως αλάτων α-υποκατεστημένων αρυθονιτρομεθανίων προς σχηματισμό αρυθονιτροκαρβενίων
4	Μ. Λάλια	1972	1983, Μελέτη θερμικής αποικοδόμησης διθειοκαρβαμιδικών συμπλόκων των As(III), Sb(III) and Bi(III)
5	Σ. Πεγιάδου,	1969	1984, Σύνθεση και μελέτη παραγώγων της πυριμιδο (1,6-α)- πυριμιδίνης.
6	Ι. Στεφανίδου	1970	1975, Τμήμα Χημείας, Πανεπιστήμιο Sheffield Αγγλίας, αναγνώριση 1976, από την ΦΜΣ του ΑΠΘ, The synthesis and conformational behaviour of some medium-sized ring compounds
7	Α. Συγκολλίτου	1969	1984, Σύνθεση και μελέτη ενώσεων συναρμογής των αμιδο-, διαμιδο- και Ν,Ν διφαινυλοδιαμιδο-θειοφωσφορικών ligands με διάφορα μεταλλικά ιόντα
8	Κ. Χατζηναντωνίου	1969	1975, Κινητική μελέτη με φασματοσκοπία NMR της 1,3 μεταθέσεως των τριαζολυλο-ισοϊμιδίων και σύνθεση μικτών τριαζολυλο-ισοϊμιδίων

*ΤΧ, ΦΜΣ, ΑΠΘ **ΤΧ, ΦΜΣ, ΑΠΘ

Πίνακας 2.

Γνωστικό αντικείμενο, ακαδημαϊκή πορεία και διοικητικές θέσεις των γυναικών επιστημόνων του Πίνακα 1

A/A	Γνωστικό αντικείμενο	Βοηθός	Επιμελήτρια	Υφηγήτρια	Λέκτορας	Επίκουρη Καθηγήτρια	Αναπληρώτρια Καθηγήτρια	Καθηγήτρια
1	Γενική & Ανόργανη Χημεία	1970-85	-	-	1985-89	1989-2009 ##		
2	Φυσική Χημεία	1970-79	1979-82	-	1982-83	1983-87	1987-93	1993-2013 #
3	Οργανική Χημεία	1973-80	1980-82	-	1982-85	1985-92	1992-2011	2011-17 *, ** , #
4	Ανόργανη Χημεία	1973-83	-	-	1983-86	1986-98	1998-2013	2013-17 ** , ##
5	Οργανική Χημική Τεχνολογία με έμφαση στις Τασενεργές Ενώσεις	1970-84	-	-	1984-88	1988-2000 ##	2000-06 ##	-
6	Οργανική Χημεία	1971-77	1977-82	1982	1982-83	1983-87	1987-92	1992-2014 * , ** , #
7	Χημεία Ενώσεων Συναρμογής	1970-84	-	-	1984-88	1988-2008 ##		
8	Οργανική Χημεία	1970-78	1978-82	-	1982-85	1985-2009 ##	-	-

*Δ/ντρια Εργαστηρίου, **Διευθύντρια Τομέα, ***Αναπλ. Πρόεδρος/Πρόεδρος Τμήματος, # συνταξιοδότηση λόγω ορίου ηλικίας, ## παραίτηση για προσωπικούς λόγους

ρα τους εκτός Πανεπιστημίου στο δημόσιο ή ιδιωτικό τομέα. Ώθηση για την ακαδημαϊκή εξέλιξη των παραπάνω έδωσε ο Ν. 1268/82 που απαιτούσε την κατοχή διδακτορικού διπλώματος για την πρόσληψη σε θέση μέλους ΔΕΠ. Οι γυναίκες επιστήμονες που αναφέρονται στον Πίνακα 1 συνέχισαν να υπηρετούν στο ΤΧ μέχρι τη συνταξιοδότησή τους λόγω ορίου ηλικίας ή μετά από παραίτηση. Η πορεία της ακαδημαϊκής εξέλιξής τους παρουσιάζεται στον Πίνακα 2.

Κοινό χαρακτηριστικό της πρώτης αυτής ομάδας γυναικών ήταν το νεαρό της ηλικίας κατά την πρόσληψή τους σχεδόν αμέσως μετά την λήψη του πτυχίου τους. Από τα στοιχεία του Πίνακα 2 φαίνεται ότι 4 ολοκλήρωσαν την καριέρα τους στη βαθμίδα του Καθηγητή, 1 στη βαθμίδα του Αναπληρωτή Καθηγητή και οι υπόλοιπες αποχώρησαν πρόωρα στη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή. Συνολικά 5 από τις 8 ΔΕΠ αποχώρησαν πριν να συμπληρώσουν το 67^ο έτος της ηλικίας του έχοντας όμως ήδη υπηρετήσει 36-44 έτη στο ΤΧ. Η ανώτατη διοικητική θέση που ανέλαβε μέλος ΔΕΠ αυτής της ομάδας ήταν εκείνη του Αναπληρωτή Προέδρου (Ευδ. Κουτούλη). Όλες διετέλεσαν μέλη των Γενικών Συνελεύσεων και διάφορων Επιτροπών του ΤΧ για κάποια χρονικά διαστήματα.

Χρειάζεται να τονισθεί το γεγονός ότι μέχρι το 1980 ίσχυε το καθεστώς των 6 ημερών εργασίας σε όλο το δημόσιο τομέα και τα προγράμματα σπουδών στο ΤΧ περιλάμβαναν καθημερινή πολύωρη εργαστηριακή άσκηση την οποία επέβλεπαν κυρίως οι βοηθοί και επιμελητές. Το ΤΧ κάλυπτε επίσης και τη χημική εκπαίδευση φοιτητών άλλων τμημάτων της ΦΜΣ καθώς και άλλων σχολών.

Οι επόμενες προσλήψεις προσωπικού στο ΤΧ δεν ήταν μαζικές σε μικρό χρονικό διάστημα όπως αυτές που αναφέρθηκαν ήδη. Εξυπηρέτησαν τις συνεχώς αυξανόμενες εκπαιδευτικές ανάγκες καθώς εκτός από τους φοιτητές Χημείας καλύπτονταν και οι ανάγκες άλλων τμημάτων εντός και εκτός της ΦΜΣ [ΣΘΕ από το 1982]⁹. Τονίζεται ότι ο αριθμός των θέσεων του διδακτικού προσωπικού εξαρτάται από το επισπεύδον Υπουργείο και τον τρόπο που αυτές κατανέμονται στις Σχολές και τα Τμήματα με βάση τις αποφάσεις της οικείας Συγκλήτου. Επίσης, λόγω των πολλών μεταβολών στη νομοθεσία που αφορά στα ΑΕΙ παρατηρείται η συνύπαρξη διαφορετικών τύπων κατώτερων βαθμίδων βοηθητικού διδακτικού και εργαστηριακού προσωπικού στο ΤΧ (βοηθοί, επιστημονικοί συνεργάτες, ΕΤΕΠ, ΕΔΤΠ, ΕΜΥ, διοικητικοί υπάλληλοι), είτε σε μόνιμες θέσεις είτε με θτεία.

Στο θεώκωμα για τα 50 χρόνια λειτουργίας του ΤΧ² αναφέρονται 101 μέλη ΔΕΠ και πιο συγκεκριμένα 18 καθηγητές (1 γυναίκα), 26 αναπληρωτές καθηγητές (3 γυναίκες), 44 επίκουροι καθηγητές (10 γυναίκες) και 13 λέκτορες (3 γυναίκες) για 600 προπτυχιακούς φοιτητές του τμήματος, 1000 φοιτητές άλλων τμημάτων και μικρό αριθμό υποψηφίων διδασκόντων. Η μετάβαση από τον αριθμό των 3 καθηγητών και 15 φοιτητών του 1943 στα παραπάνω μεγέθη είναι εντυπωσιακή.

Στον Πίνακα 3 και 4 αναφέρονται οι 15 γυναίκες που προσελήφθησαν το διάστημα 1974-1993, ο χαρακτήρας της πρώτης πρόσληψης το γνωστικό αντικείμενο, η ακαδημαϊκή πορεία και οι διοικητικές θέσεις στις οποίες υπηρέτησαν/υπηρετούν μέχρι τον Αύγουστο του 2023.

Η πηλοψηφία των γυναικών του Πίνακα 3 είναι μεν απόφοιτες και διδάκτορες του ΤΧ (14/15 και 13/15, αντιστοίχως) ξεκίνησαν δε την ακαδημαϊκή πορεία τους με διαφορετικά

Πίνακας 3.

Προσλήψεις γυναικών επιστημόνων το διάστημα 1974-1993 που εξελίχθηκαν ως μέλη ΔΕΠ σύμφωνα με τον Ν. 1268/1992

A/A	O/E	ΠΤΥΧΙΟ*	ΔΔ**/ΕΤΟΣ, ΤΜΗΜΑ, ΠΙ/ΜΙΟ, ΤΙΤΛΟΣ
1	Ευαγγελία Βαρέλλη	1973	1977/Ruprecht Karl, Χαϊδελβέργη, (Γερμανία)/Untersuchungen zu Synthesen und zum Reaktionsverhalten neuer Thia- und Selenapseudophenalenonderivate
2	Ελένη Δεληγιάννη	1977	2002/Μελέτη και εφαρμογή προσροφητικών υλικών τύπου ακαγκανείτη στην απομάκρυνση ιόντων τοξικών μετάλλων
3	Αικατερίνη Δενδρινού	1985	1992/Παρασκευή και μελέτη ενώσεων συναρμογής μεταβατικών μετάλλων με ligands που παρουσιάζουν αντιφλεγμονώδη δράση
4	Αναστασία Ζώτου	1980 (Umeå Univ., Sweden)	1989/Μελέτη καταλυτικού προσδιορισμού ιχνοσυγκεντρώσεων ιόντων σιδήρου(III) και βαναδίου(V)
5	Ελισάβετ Μαθαρίδου	1974	1983/Υπερκυκλικές οξειδώσεις αζωτούχων παραγώγων της κυκλοδεκανοδιόνης-1,6
6	Ελένη Νικολακάκη	1984	1990/Φωσφορυλίωση πρωτεϊνών σε σύστημα πρωτεϊνοσύνθεσης ελεύθερο κυττάρων από σκώτι ποντικών. Καθαρισμός και χαρακτηρισμός μιάς νέας κίνησης πρωτεϊνών που ρυθμίζεται από κυκλικά νουκλεοτίδια.”
7	Αναστασία Πανταζάκη	1982	1989/Φωσφοδιεστερολυτική δραστηριότητα στο κυτταρόπληγμα ήπατος ποντικού. Καθαρισμός και μελέτη ιδιοτήτων 4 ενζύμων
8	Αδριανή Παπά-Λουϊζη	1973	1984/Θερμοδυναμική και ηλεκτροδιακή μελέτη της συμπροσρόφησης τασενεργών ουσιών
9	Δήμητρα Σαζού	1979	1983/Ηλεκτροχημική μελέτη της οξειδοαναγωγής, των καταστάσεων ισορροπίας και της κινητικής των μετατροπών του διυδροξυφουμαρικού οξέος σε διάφορα διαλύματα
10	Βικτωρία Σαμανίδου	1985	1990/ Μελέτη κατανομής και επαναδιάλυσης βαρέων μετάλλων σε νερά και ιζήματα ποταμών της Β. Ελλάδας.
11	Κων/νή Σαμαρά	1977	1985/Αναλυτικές Εφαρμογές Υδραζονών στην Προσυγκέντρωση και τον Προσδιορισμό Μεταλλικών Ιόντων
12	Ειρήνη Σιδερίδου	1974	1984/ Σύνθεση και μελέτη ιδιοτήτων πολύ[[αμινο] αμιδίων] και πολύ[[διμιδαζολίων] της 2.3.5.6 – τετραμινο-1,4-βενζοκινόνης
13	Ευφορία Τσατσαρώνη	1976	1983/ Μελέτη αντιδράσεων κυκλοπροσθήκης διάφορων 1,3 διόλων με ενοικά συστήματα
14	Μαρία Τσιμίδου	1977	1985/ Food Science Reading University, UK/ Chromatographic authentication of olive oil
15	Θεοδώρα Χολή	1979	1985/ΤΧ σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Μοριακής Γενετικής Max-Planck, Berlin/ Δομικές και λειτουργικές μελέτες ριβοσωμικών πρωτεϊνών

*ΤΧ, ΦΜΣ ή ΣΘΕ, ΑΠΘ**ΤΧ, ΦΜΣ ή ΣΘΕ, ΑΠΘ

"Πίνακας 4.

Γνωστικό αντικείμενο, ακαδημαϊκή πορεία και διοικητικές θέσεις των γυναικών επιστημόνων του Πίνακα 3

A/A	ΒΟΗΘΟΣ	ΕΣ, ΕΔΤΠ, ΕΤΕΠ, άλλο	ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΛΕΚΤΟΡΑΣ	ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
1			Οργανική Χημεία	1986-91	1991-16	2016-19 #	
2	1978-04	-	Γενική & Ανόργανη Χημική Τεχνολογία	2004-08	2008-15	2015-20	2020-22 **, #
3		1982-2000	Ανόργανη Χημεία	2000-04	2004-2010	2010-15	2015- **, *
4	-	1981-90	Αναλυτική Χημεία	1990-95	1995-04	2004-14	2014-
5	1975-83	-	Οργανική Χημεία	1983-87	1987-98	1998-2016	2016-19 **, #
6		1991-99	Βιοχημεία	1999-04	2004-2013	2013-22	2022-
7	-	1991-00	Βιοχημεία	2000-04	2004-13	2013-18	2018- **, *
8	1978-85		Φυσική Χημεία	1985-89	1989-03	2003-13	2013-19 #
9		1981-85	Φυσική Χημεία	1985-88	1988-92	1992-01	2001- *, **, *
10		1990-99	Αναλυτική Χημεία	1999-03	2003-09	2009-15	2015- *, **, ***, **
11		1979-87	Χημεία & Έλεγχος Ρύπανσης Περιβάλλοντος	1988-92	1992-97	1997-10	2010-22 *, **, ***, #, +
12	1975-84	-	Χημεία & Τεχνολογία Πολυμερών	1984-87	1987-98	1998-2013	2013-15 *, ##
13		1979-84	Οργανική Χημική Τεχνολογία με έμφαση στη Χημεία & Τεχνολογία Χρωμάτων	1984-88	1988-98	1998-13	2013-16 *, ##
14			Χημεία Τροφίμων	1989-94	1994-01	2001-09	2009-21 **, #, +
15			Βιοχημεία	1989-93	1993-99	2000-11	2011-23, **, ***, #

ΕΣ: Επιστημονικός Συνεργάτης, ΕΔΤΠ: Ειδικό Διοικητικό Τεχνικό Προσωπικό, ΕΤΕΠ: Ειδικό Τεχνικό Εκπαιδευτικό Προσωπικό, *Δ/ντρια Εργαστηρίου, **Διευθύντρια Τομέα, ***Αναπλ.Πρόεδρος/Πρόεδρος Τμήματος, # συνταξιοδότηση λόγω ορίου ηλικίας, ##παραίτηση για προσωπικούς λόγους, +Ομότιμη Καθηγήτρια

καθεστώς μέχρι να κριθούν μετά από ανοικτή ή κλειστή προκήρυξη σε θέση Λέκτορα.

Ορισμένες από αυτές είχαν επαγγελματική εμπειρία εκτός ΑΕΙ, π.χ. στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Α. Πανταζάκη, Α. Παππά), Γενικό Χημείο Κράτους (Μ. Τσιμίδου), πλήρη ή μερική απασχόληση σε άλλα ιδρύματα της ημεδαπής και αλλοδαπής (Μ. Τσιμίδου, Θ. Χολή, Ε. Νικολακάκη), καθώς και επιπλέον πτυχία (Ε. Βαρέλλα και Δ. Σαζού, πτυχίο Φαρμακευτικής) πριν από την πρώτη πρόσληψή τους στο ΤΧ.

Όλες παρέμειναν κάποιο διάστημα σε ιδρύματα του εξωτερικού (ΗΠΑ, Ευρώπη) πριν την αρχική πρόσληψη ή στην πορεία της ακαδημαϊκής εξέλιξής τους ενώ 14/15 έφθασαν στη βαθμίδα του καθηγητή. Στο σύνολό τους σχεδόν υπηρέτησαν σε διοικητικές θέσεις του ΤΧ. Η κ. Θ. Χολή ήταν η πρώτη γυναίκα που εκλέχθηκε Αναπληρώτρια Πρόεδρος (2005-07) και Πρόεδρος του ΤΧ (2015-17) και η κ. Μ. Τσιμίδου η πρώτη καθηγήτρια που της απονεμήθηκε ο τίτλος της ομότιμης καθηγήτριας του ΤΧ (2022). Καθώς και οι 15 υπηρέτησαν από

Πίνακας 5.

Προσλήψεις γυναικών-μελών ΔΕΠ από το 1993 μέχρι 31.8.023

A/A	O/E	ΠΤΥΧΙΟ*	ΔΔ **/ΕΤΟΣ, ΤΜΗΜΑ, Π/ΜΙΟ, ΤΙΤΛΟΣ
1	Δήμητρα Βουτσά	1986	1993/Μελέτη και χαρακτηρισμός των υπόγειων νερών της ευρύτερης περιοχής Θεσσαλονίκης
2	Στυλιανή Γηρούση	1991	1996/Μελέτη και ανάπτυξη μεθόδων βοήταμετρικού προσδιορισμού βιοστοιχείων (χαλκός-μολυβδαίνιο) /
3	Νατάσα Καθολιούρη	2011	2017/ΤΧ/ΕΚΠΑ/Ανάπτυξη μεθόδων φασματομετρίας μάζας υψηλής διακριτικής ικανότητας για τη μελέτη της αυθεντικότητας τροφίμων/
4	Δημητρούλα Λαμπροπούλου	1996/ΤΧ/ Παν. Ιωαν/ων	2002/ΤΧ. Π. Ιωαννίνων/Εφαρμογή της Τεχνικής της Μικροεκχύλισης δια της Στερεάς Φάσης (Solid Phase Microextraction - SPME) για τον προσδιορισμό υποδημημάτων φυτοφαρμάκων σε περιβαλλοντικά συστήματα
5	Φανή Μαντζουρίδου	1997	2003/ Τμήμα Γεωπονίας/Σχολή Γεωτεχνικών Επιστημών/Α.Π.Θ/Παραγωγή β-καροτενίου από συνθετικό υπόστρωμα με το μύκητα <i>Blakeslea trispora</i> σε ζύμωση βυθού/003/
6	Φωτεινή Νόλη	1987/ΤΧ/ Παν. Ιωαν/ων	1994/Μελέτη της οξειδωσης μεταλλικών επιφανειών σε διαβρωτικές ατμόσφαιρες με τη βοήθεια πυρηνικών μεθόδων επιφανειακής ανάλυσης
7	Ρηγίνη Παπή	1995	2002/Έκφραση πλάσμιδίων που φέρουν το γονίδιο της λυάσης της ηκκίνης στο βακτήριο <i>Escherichia coli</i> . Ιδιότητες, καθαρισμός και εφαρμογές του παραγόμενου ενζύμου
8	Αδαμαντίνη Παρασκευοπούλου	1991	1999/Μελέτη των φυσικοχημικών ιδιοτήτων του κρόκου του αυγού μετά την αφαίρεση χοληστερόλης και άλλων λιπιδίων
9	Βασιλική Σαρλή	1998	2004/Σύνθεση αλκαλοειδών ως πιθανών αναστολέων γλυκοσιδασών από φυσικά χειρόμορφα υποστρώματα/
10	Κωνσταντίνα Φυλακτακίδου	1991	1997/Σύνθεση και μελέτη συμπυκνωμένων γραμμικών και 4-υποκατεστημένων κουμαρινικών παραγώγων
11	Ευφημία Χ/ δημητρίου	1989/Τμ. Γεωπονίας, Σχολή Γεωτ/ κών Επιστ/ μών ΑΠΘ	1997/Doctorat Sciences Biologiques et Medicales, option Oenologie – Ampelologie, Université Bordeaux II.Recherches sur les conséquences oenologiques de la protection anti-cryptogamique de <i>Vitis vinifera</i> L. var. Sauvignon/

*ΤΧ, ΣΘΕ, ΑΠΘ, ** ΔΔ., ΤΧ, ΣΘΕ, ΑΠΘ

τις αρχές του 21^{ου} αιώνα στις δύο υψηλότερες βαθμίδες, η πορεία τους χαρακτηρίζεται από μεγάλο αριθμό πρωτότυπων ερευνητικών εργασιών και ανάληψη ερευνητικών πρωτοβουλιών (ερευνητικά προγράμματα, διοργανώσεις επιστημονικών συνεδρίων, συμμετοχή σε συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών, κλπ), αλλά και κοινωνική προσφορά (συμμετοχή στα όργανα της ΕΕΧ, στο Περιφερειακό Παράρτημα, στο Σύνδεσμο Χημικών Βόρειας Ελλάδας, στην Α/θμια και Β/θμια Εκπαίδευση, στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας σε Δήμους κλπ). Μερικές από αυτές, παρουσιάζουν αξιοσημείωτη διεθνή αναγνώριση και συγκαταλέγονται σε διεθνείς λίστες επιστημόνων με σημαντικό αντίκτυπο του δημοσιευμένου έργου τους¹⁰.

Στη συνολική ανάπτυξη της ερευνητικής δραστηριότητας μετά την πρώτη πεντηκονταετία του ΤΧ συνέβαλε η λειτουργία προγράμματος Μεταπτυχιακού Κύκλου Σπουδών από το ακαδημαϊκό έτος 1994-95 (N. 2093/1992) που έδωσε τη δυνατότητα επίβλεψης πολλών μεταπτυχιακών και στη συνέχεια περισσότερων διδακτορικών διατριβών στα μέλη ΔΕΠ του Πίνακα 3 σε σύγκριση με τις λιγότερες ευκαιρίες που είχαν τα μέλη ΔΕΠ του Πίνακα 1 στα πρώτα κρίσιμα στάδια της καριέρας τους. Επιπλέον, πρέπει να αναφερθεί ο νομικός περιορισμός επίβλεψης διδακτορικών διατριβών από τη βαθμίδα του Επίκουρου Καθηγητή και επάνω, αλλά και οι εσωτερικοί περιορισμοί που έθετε η Γενική Συνέλευση του ΤΧ όσον αφορά στον αριθμό υποψηφίων διδακτόρων ανά μέλος ΔΕΠ (3, 5 ή

8 υποψήφιοι διδάκτορες ταυτοχρόνως σύμφωνα με την πρόσφατη τροποποίηση του Κανονισμού εκπόνησης διδακτορικών διατριβών το 2018)¹¹. Η παραμονή ενός μέλους σε κάθε βαθμίδα είναι μεν προσωπική επιλογή επηρεάζεται δε εκτός από τις τυπικές απαιτήσεις του νόμου και από το γενικότερο κλίμα που επικρατεί σε ένα τμήμα για τα απαραίτητα προσόντα κάθε μέλους ΔΕΠ ανά βαθμίδα. Υπενθυμίζεται ότι, από το 1982 μέχρι το 2011, τα εκλεκτορικά σώματα ήταν πολυμελή, π.χ. όλοι οι καθηγητές του ΤΧ συμμετείχαν στην εκλογή ενός νέου καθηγητή ανεξαρτήτως γνωστικού αντικείμενου. Οι συνεχείς αλλαγές στο κανονιστικό πλαίσιο από το 2011 μέχρι σήμερα δεν επιτρέπουν συγκρίσεις ή γενικεύσεις (π.χ. μέσος όρος παραμονής μέλους ΔΕΠ ανά βαθμίδα).

Το 60% της ομάδας μελών ΔΕΠ του Πίνακα 3 θα έχει συνταξιοδοτηθεί μέχρι τις 31.8.2023 και το 100% μέχρι το 2030 (συγκεκριμένα: 3 (2024), 1 (2027), 1 (2029), 1 (2030)).

στην περίοδο από το 1993 μέχρι 31.8.2023

Από το 1993 μέχρι 31.8.2023 προσελήφθησαν μόνο 11 γυναίκες-μέλη ΔΕΠ, τα ονόματα των οποίων και η πορεία εξέ-

λιξής τους δίνονται στους Πίνακες 5 και 6, αντίστοιχα. Οι περισσότερες προσλήψεις (8/11) έγιναν στο διάστημα 1998 - 2009 στη βαθμίδα του Λέκτορα (Δ. Βουτσά, Ε. Χατζηδημητρίου, Μ. Παρασκευοπούλου, Σ. Γηρούση, Φ. Νόλη, Β. Σαρλή, Δ. Λαμνηροπούλου και Φ. Μαντζουρίδου).

Εκτός από το απαραίτητο τυπικό προσόν του πτυχίου και του διδακτορικού διπλώματος 4/11 μέλη ΔΕΠ του Πίνακα 5 είναι κάτοχοι διπλωμάτων μεταπτυχιακής ειδίκευσης (Ν. Καλογιουρνή-1993/ΤΧ ΑΠΘ ΜΔΕ Προχωρημένη Αναλυτική Χημεία, Φ. Μαντζουρίδου-1998/ Dept of Food Science & Technology, Reading University, UK/MSc in Biotechnology, Ρηγίνη Παπή-1997 ΤΧ ΑΠΘ ΜΔΕ Βιοχημεία, Έφη Χ/δημητρίου 1992/ Faculte D' Oenologie, Victor Segalen, Université Bordeaux II, Γαλλία Diplôme d'Etudes Approfondies (D.E.A.) en Oenologie -Ampelologie

Στα επόμενα δέκα περίπου χρόνια εφαρμογής των μνημονίων δεν έγινε καμία πρόσληψη, παρά μόνο μία μετάταξη καθηγήτριας από το Τμήμα Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης το 2019 (Κ. Φυλλακτα-

Πίνακας 6.

Ακαδημαϊκή πορεία και διοικητικές θέσεις των γυναικών επιστημόνων του Πίνακα 5.

A/A	ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ	ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ στο ΤΧ	ΛΕΚΤΟΡΑΣ	ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	ΑΝΑΠΛ. ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ	ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
1	Χημεία & Έλεγχος Ρύπανσης Περιβάλλοντος	1993-1997 (ΕΣ)	1998-2003	2003-2010	2010-15	2015- * **
2	Αναλυτική Χημεία	-	1999-2004	2004-2010	2010-2015	2015-
3	Αναλυτική Χημεία	2018-2021 (ΜΕ του ΙΚΥ)	-	2022-		
4	Χημεία Περιβάλλοντος	-	2009-2014	2014-19	2019-	
5	Χημεία & Βιοτεχνολογία Τροφίμων	2003-2007 (ΠΔ 407/80)	2009-2014	2014-2019	2019-	
6	Ραδιοχημεία	-	2007-2012	2012-2017	2017-2022	2022- **
7	Βιοχημεία	2003-2013 (ΙΔΑΧ) 2014-2022 (ΕΔΙΠ)		2022-		
8	Χημεία & Τεχνολογία Τροφίμων	1999-2001 (ΜΕ)	2003-2009	2009-2016	2016-2023*	2023-*
9	Οργανική Χημεία	-	2008-2012	2012-2019	2019-*	
10	Χημεία Οργανικών Ενώσεων	-		2003-08	2008-16	2016-
11	Χημεία & Τεχνολογία Οίνου & Αλκοολούχων Ποτών	-	2002-2010	2010-		

ΕΣ: Επιστημονικός Συνεργάτης, ΙΔΑΧ: Υπάλληλος με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου, ΕΔΙΠ: Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό, ΠΔ 407/80: Διδάσκων βάσει ΠΔ 407/80, ΜΕ: Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, * Δ/ντρια Εργαστηρίου, ** Διευθύντρια Τομέα

κίδου). Οι τελευταίες προσλήψεις έγιναν το 2022 στη βαθμίδα του Επίκ. Καθηγητή (Ν. Καθολογούρη, Ρ. Παπή) δεδομένου ότι η βαθμίδα του Λέκτορα καταργήθηκε με τον Ν.4009/2011. Εκτός από ένα μέλος, όλες οι επιστήμονες αυτής της ομάδας είναι απόφοιτες Τμημάτων Χημείας (8 του ΤΧ, ΑΠΘ και 2 του ΤΧ, Παν. Ιωαννίνων).

Οι 4 από τις 11 γυναίκες που προσλήφθηκαν από το 1993 και μετά, έχουν εξελιχθεί στη βαθμίδα του καθηγητή και 3 έχουν καταλάβει διοικητικές θέσεις ως Δ/ντριες Εργαστηρίων ή Τομέων. Με την ψήφιση του Ν.4009/2011, θεσμοθετήθηκε ο κλάδος του Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΔΙΠ) με εκπαιδευτικά και ερευνητικά καθήκοντα, ενώ με τον ίδιο νόμο καταργήθηκε η κατηγορία του Ειδικού και Εργαστηριακού Διδακτικού Προσωπικού (ΕΕΔΙΠ κλάδοι Ι και ΙΙ). Στην κατηγορία ΕΔΙΠ, το 2014 στο ΤΧ εντάχθηκαν (α) αυτοδίκαια η Σ. Λυκίδου ως μέλος της κατηγορίας ΕΕΔΙΠ κλάδου ΙΙ και (β) μετά από κρίση οι Ε. Ευγενίδου, Ε. Μανώλη, Σ. Ορδούδη, Ρ. Παπή, Ε. Πελέκα και Χ. Προχάσκα, ως υπάλληλοι του ΤΧ με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου Πανεπιστημιακής Εκπαίδευσης (ΙΔΑΧ-ΠΕ), όλες κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος. Η δρ. Ρ. Παπή εκλέχθηκε επίκουρη καθηγήτρια Βιοχημείας το 2022. Σήμερα, στο ΤΧ υπηρετούν 6 γυναίκες-μέλη ΕΔΙΠ (Πίνακας 7). Όπως φαίνεται από τα στοιχεία

του Πίνακα 7, οι 5/6 ΕΔΙΠ είναι πτυχιούχοι του ΤΧ και όλες έχουν εκπονήσει τη διδακτορική διατριβή τους στο τμήμα που αποφοίτησαν και στη συνέχεια αξιοποίησαν δυνατότητες της κείμενης νομοθεσίας για την πρόσληψή τους ως ΙΔΑΧ λόγω πολυετούς συνεχούς προϋπηρεσίας σε ερευνητικά προγράμματα. Μετά την ψήφιση του νόμου 4386/2016, καθορίστηκαν τα γνωστικά αντικείμενα των μελών ΕΔΙΠ. Στα μέλη ΕΔΙΠ, κατόχους διδακτορικού διπλώματος, ανατίθεται αυτοδύναμο διδακτικό έργο στο πλαίσιο του ΠΠΣ και των ΜΠΣ του Τμήματος, ενώ έχουν το δικαίωμα επίβλεψης προπτυχιακών και μεταπτυχιακών διπλωματικών εργασιών.

Οι δρ/ες Ε. Ευγενίδου και Ε. Μανώλη έχουν ως γνωστικό αντικείμενο τη Χημεία Έλεγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος, η δρ. Σ. Λυκίδου είναι και απόφοιτος του ΤΕΙ Καβάλας (1988/Τμ. Τεχν. Πετρελαίου) και το γνωστικό της αντικείμενο είναι Οργανική Χημική Τεχνολογία, οι δρ/ες Ε. Πελέκα και Χ. Προχάσκα υπηρετούν με γνωστικό αντικείμενο τη Γενική Χημική Τεχνολογία και η δρ. Σ. Ορδούδη με γνωστικό αντικείμενο Χημεία Τεχνολογία Τροφίμων.

Το 2023, η δρ. Σ. Ορδούδη εκλέχθηκε σε θέση Αναπλ. Καθηγήτριας Επιστήμης Τροφίμων του Τμήματος Γεωπονίας του ΑΠΘ και αναμένεται να αποχωρήσει από το ΤΧ το επόμενο ακαδημαϊκό έτος.

Πίνακας 7.

Προσλήψεις γυναικών-μελών μελών ΕΔΙΠ του ΤΧ από το 2012 μέχρι το 2023

A/A	Ο/Ε	ΠΤΥΧΙΟ*	ΔΔ **/ΕΤΟΣ, ΤΜΗΜΑ, Π/ΜΙΟ, ΤΙΤΛΟΣ	ΠΡΟΫΠΗΡΕΣΙΑ στο ΤΧ	ΕΔΙΠ
1	Ελένη Ευγενίδου	1998	2005/ Μελέτη της φωτοκαταλυτικής αποικοδόμησης επιλεγμένων οργανοφωσφορικών παρασιτοκτόνων σε υδατικά διαλύματα	2006-2014 (ΙΔΑΧ-ΠΕ περ/ντος)	2014-
2	Σμαρώ Λυκίδου	1999, Πτυχίο Χημ/κών Μ/κών, Πολυτ/κή Σχολή, ΑΠΘ	2015/ Σύνθεση και Χαρακτηρισμός νέων αζωχρωμάτων αντίδρασης. Καθαρισμός και συμπύκνωση αυτών με τη διεργασία της υπερδιήθησης (UF). Εφαρμογές σε φυσικές και συνθετικές ίνες με εξάντληση και ψηφιακή εκτύπωση	1991-2012 (ΕΤΕΠ)	2012-
3	Ευαγγελία Μανώλη	1991	1998/Μελέτη της παρουσίας των Πολυκυκλικών Αρωματικών Υδρογονανθράκων (ΠΑΥ) στα αστικά λύματα και της κατάληξής τους σε μονάδα επεξεργασίας λυμάτων με τη μέθοδο της ενεργού ιλύος	2006-2014 (ΙΔΑΧ-ΠΕ περ/ντος)	2014-
4	Στεργιανή Ορδούδη	2001	2007/Φαινολικά οξέα ως φυσικοί παρεμποδιστές οξειδωσης-Αξιολόγηση δραστηριότητας, προοπτική αξιοποίησης σε λειτουργικά τρόφιμα»	2006-2014 (ΙΔΑΧ-ΠΕ-Περ/ντος),	2014-
5	Ευφροσύνη Πελέκα	2000	2007/Μελέτη υδραυλικών και λειτουργικών χαρακτηριστικών συνδυασμένου συστήματος επίπλευσης - μικροδιήθησης	2007-2014 (ΙΔΑΧ-ΠΕ περ/ντος)	2014-
6	Χαρίκλεια Προχάσκα	1998	2005/ Μελέτη της επεξεργασίας αστικών υγρών αποβλήτων με χρήση φυσικών συστημάτων	2007-2014 (ΙΔΑΧ-ΠΕ περ/ντος)	2014-

*ΤΧ, ΑΠΘ, ** ΤΧ/ΑΠΘ, ΙΔΑΧ: Υπάλληλος με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου, ΕΤΕΠ: Ειδικό Τεχνικό Εργαστηριακό Προσωπικό, ΕΔΙΠ: Εργαστηριακό Διδακτικό Προσωπικό

4. Η ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ ΣΤΟ ΤΧ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Το 1993 στο ΤΧ υπηρετούσαν συνολικά 101 μέλη ΔΕΠ από τα οποία 15 γυναίκες (4 στον Τομέα Φυσικής, Αναλυτικής και Περιβαλλοντικής Χημείας, (ΦΑΠΧ,) 2 στον Τομέα Γενικής & Ανόργανης Χημείας (ΓΑΧ), 5 στον Τομέα Βιοχημείας και Οργανικής Χημείας (ΒΟΧ) και 4 στον Τομέα Χημικής Τεχνολογίας & Βιομηχανικής Χημείας (ΧΤΒΧ), δηλαδή ποσοστό 15%. Με βάση τα στοιχεία του 2023, στο ΤΧ υπηρετούν συνολικά 55 μέλη ΔΕΠ από τα οποία 18 γυναίκες¹². Το ποσοστό των γυναικών διπλασιάστηκε μεν αλλά αυτό οφείλεται κυρίως στη σημαντική μείωση του συνολικού αριθμού των υπηρετούντων μελών. Το ποσοστό των γυναικών στο σύνολο των μελών ΔΕΠ που υπηρετούν στους 4 Τομείς του ΤΧ κυμαίνεται από 18% (Τομέας ΓΑΧ) έως 67% (Τομέας ΒΟΧ) (Διάγραμμα 2).

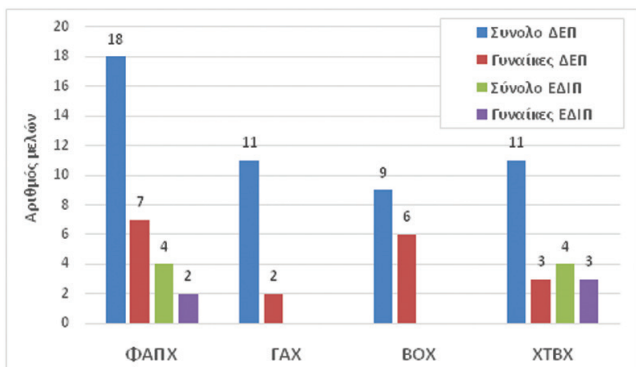
Εκτός από τον Τομέα ΧΤΒΧ, όπου οι 3 γυναίκες-μέλη ΔΕΠ κατανέμονται εξίσου στις 3 καθηγητικές βαθμίδες, στους υπόλοιπους τομείς, υπερτερεί σαφώς ο αριθμός των γυναικών που υπηρετούν στη βαθμίδα του καθηγητή (Διάγραμμα 3). Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι μέχρι τώρα δεν υπάρχει γυναίκα μέλος ΔΕΠ στο Εργαστήριο της Κβαντικής & Υπολογιστικής Χημείας.

Όπως προκύπτει από τα αρχεία της Γραμματείας του ΤΧ, υπάρχει συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον από γυναίκες επιστήμονες να καταλάβουν θέση μέλους ΔΕΠ στο ΤΧ. Για παράδειγμα για τις πιο πρόσφατες προκηρύξεις στα 10 από τα 11 εργαστήρια του ΤΧ η παρουσία γυναικών και ανδρών υποψηφίων είναι τις περισσότερες φορές εξίσου δυναμική (Πίνακας 8). Καθώς από το 2019 (Ν. 4589/2019, άρθρο 33) έχουν συσταθεί και λειτουργούν σε όλα σχεδόν τα ΑΕΙ της χώρας Επιτροπές Ισότητας των Φύλων (Ε.Ι.Φ.) ως συμβουλευτικά όργανα των Συγκλήτων και των Διοικήσεων των Σχολών και Τμημάτων των ΑΕΙ για την 'προώθηση της ισότητας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας και σε όλες τις διαδικασίες της ακαδημαϊκής ζωής', ως απόρροια της ευρωπαϊκής πολιτικής έρευνας, αναμένεται ότι όλο και

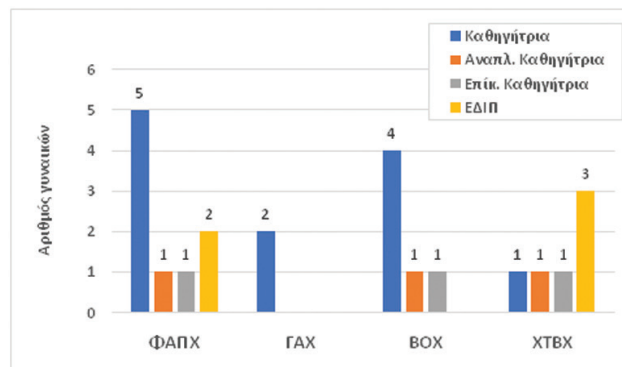
περισσότερες γυναίκες -ερευνήτριες θα απασχολούνται σε ερευνητικά προγράμματα και ενδεχομένως περισσότερες να επιδιώκουν στη συνέχεια να ακολουθήσουν ακαδημαϊκή καριέρα.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συνολικά, από το 1943 έως το 2023, στο ΤΧ υπηρέτησαν/ υπηρετούν ως μέλη ΔΕΠ 34 γυναίκες. (Οι φωτογραφίες τους και η επιστημονική ταυτότητά τους στη βάση SCOPUS, που χρησιμοποιείται ως αναφορά κατά την εξέλιξη των μελών ΔΕΠ του ΤΧ δίνονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι). Αν ληφθεί υπόψη ότι από το 1982 μέχρι σήμερα, συνολικά, υπηρέτησαν 160 μέλη ΔΕΠ, το ποσοστό των γυναικών αγγίζει μόλις το 21%. Στην πλειονότητά τους, υπήρξαν απόφοιτες του ΤΧ και εκπόνησαν τη διδακτορική τους διατριβή στο Τμήμα αυτό. Οι περισσότερες διετέλεσαν υπότροφοι του ΙΚΥ ή άλλων εθνικών ή διεθνών φορέων. Στο σύνολό τους μετεκπαιδεύτηκαν σε Πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα του εξωτερικού, στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ. Πολλές από αυτές συνέβαλαν καθοριστικά στη βελτίωση του Προγράμματος Σπουδών με τη διαμόρφωση και διδασκαλία νέων μαθημάτων και τη συγγραφή διδακτικών συγγραμμάτων, τα οποία διανέμονται και σε φοιτητές/τριες άλλων χημικών Τμημάτων. Επιπλέον, συνέβαλαν στην ανάπτυξη των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών και εισήγαγαν νέους τομείς έρευνας στο ΤΧ. Μέσω των ερευνητικών προγραμμάτων τους, βοήθησαν στην αναβάθμιση του ερευνητικού εξοπλισμού του Τμήματος, ενώ με τη διεθνή παρουσία τους σε δημοσιεύσεις, επιστημονικά συνέδρια και συντακτικές επιτροπές επιστημονικών περιοδικών προώθησαν σημαντικά την καταξίωσή του στην ελληνική και διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα. Οι 22 από τις 34 γυναίκες-μέλη ΔΕΠ του ΤΧ έφθασαν στη βαθμίδα του καθηγητή, ενώ 2 έχουν λάβει τον τίτλο του ομότιμου καθηγητή. Είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικό το γεγονός ότι όλο και περισσότερες γυναίκες αναλαμβάνουν διοικητικές θέσεις αν και το ποσοστό αναλογικά είναι ακόμη μικρό.

Διάγραμμα 2. Κατανομή γυναικών στο σύνολο μελών ΔΕΠ & ΕΔΙΠ ανά Τομέα του ΤΧ

Διάγραμμα 3. Κατανομή γυναικών-μελών ΔΕΠ & ΕΔΙΠ ανά βαθμίδα

Πίνακας 8.

Αριθμός γυναικών και ανδρών υποψηφίων στην πιο πρόσφατη ανά Εργαστήριο του ΤΧ προκήρυξη θέσης στη βαθμίδα του επίκουρου καθηγητή

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ	ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΑΝΔΡΕΣ	ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ	ΥΠΟΨΗΦΙΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΥΠΟΨΗΦΙΟΙ ΑΝΔΡΕΣ
Οργανικής Χημείας	6	7	Χημικής & Περιβαλλοντικής Τεχνολογίας	5	13
Ανόργανης Χημείας	2	3	Βιοχημείας	13	15
Φυσικής Χημείας	13	18	Χημείας & Τεχνολογίας Πολυμερών & Χρωμάτων	0	1
Αναλυτικής Χημείας	11	8	Χημείας & Τεχνολογίας Τροφίμων	8	7
Κβαντικής & Υπολογιστικής Χημείας	1	11	Ελέγχου Ρύπανσης Περιβάλλοντος	3	11

5. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Χασιώτης, Ι. Κ. Σύντομος Ιστορικός απολογισμός, στο ΛΕΥΚΩΜΑ 75 Χρόνια: Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στην Αυγή του νέου Αιώνα, Επιμ. Ι. Κ. Χασιώτης και Δ. Αραβαντινός, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2002, σελ. 19-92
- 50 Χρόνια Τμήματος Χημείας Α.Π.Θ., Επιμ. Γ. Μανουσάκης, Τμήμα Χημείας ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 1993
- <https://www.tovima.gr/2008/11/24/opinions/to-aristoteleio-panepistimio-sta-xronia-tis-katoxis/>
- Στεφανίδης, Μ. Κ. Ιστορία της Φυσικομαθηματικής Σχολής στο Εκατονταετηρίδα 1837-1937, Τεύχος Α, Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα, 1948 (<https://www.searchculture.gr/aggregator/edm/pergamos/000111-73480>)
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (ΙΟΒΕ). Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, Αθήνα, 2017 (http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_05072017_REP_GR.pdf)
- Κιμουρτζής, Π. και Σιγούντου, Β. Η εποχή που τα πρωτόνια είχαν φύθο. Γυναίκες στη Φυσικομαθηματική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών (1922-1967) ACADEMIA, No 6 (2016) (<https://pasithee.library.upatras.gr/academia/article/view/2307/2570>)
- Βαρέλλα, Ε. Α., Σχολή Θετικών Επιστημών, στο ΛΕΥΚΩΜΑ 75 Χρόνια: Το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στην Αυγή του Νέου Αιώνα, Επιμ. Ι.Κ. Χασιώτης και Δ. Αραβαντινός, ΑΠΘ, Θεσσαλονίκη, 2002, σελ. 141-162
- Σύνδεσμος Συνταξιούχων Ταμείου Επικουρικής Ασφάλισης Χημικών (ΤΕΑΧ), Χημικοί Καθηγητές Α.Ε.Ι (αποβιώσαντες μετά το 1957), Αθήνα 2009 (file:///C:/Users/Admin/Desktop/XX/%CE%A5%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%9F/TEAX_1957-2009.pdf)
- Σχολή Θετικών Επιστημών Α.Π.Θ, Το χρονικό μιας επιτυχημένης πορείας (1927-2022), Επιμ. Θ. Καρακώστας, University Studio Press, Θεσσαλονίκη, 2023, σελ. 34
- Data for updated science-wide author databases of standardized citation indicators» 2020, Stanford University, USA. and September 2022 data-update for “Updated science-wide author databases of standardized citation indicators” - Elsevier BV (digitalcommonsdata.com)
- Έγκριση Κανονισμού Διδακτορικών Σπουδών του Τμήματος Χημείας της Σχολής Θετικών Επιστημών του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. ΦΕΚ 1596 της 9ης Μαΐου 2018, Τ. Β', Εθνικό Τυπογραφείο, Αθήνα
- <https://www.chem.auth.gr/tmima/personel-gr/>

Ευχαριστίες

Οι συγγραφείς ευχαριστούν τον Πρόεδρο του ΤΧ, καθηγητή Θ. Καραπάντιο, την Αναπλ. Πρόεδρο καθηγήτρια Β. Σαμανίδου, τα μέλη της Συνέλευσης Τμήματος ακαδ. έτους 2022-23, την Γραμματέα του ΤΧ Λ. Σταυρακάκη και όλες τις συναδέλφους που επικοινωνήσαμε μαζί τους. Ιδιαίτερες ευχαριστίες απευθύνονται στην καθηγήτρια Ε. Δεληγιάννη για τη σημαντική συνεισφορά της στην υλοποίηση αυτής της προσπάθειας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Οι γυναίκες επιστήμονες του ΤΧ από την ίδρυσή του μέχρι 31.8.2023 ανά Εργαστήριο και η ταυτότητά τους στην ηλεκτρονική βάση Scopus που αποτελεί αναφορά για την εύρεση του επιστημονικού έργου τους (Ο/Ε όπως αναφέρονται στη ΜΟΔΙΠ ΑΠΘ)

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΟΡΓΑΝΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ

Μαρία Λάλια-Καντούρη
Scopus ID 6602995887

Αγνή Συγκολήϊτου-
Κουράκου
Scopus ID
16442665700;
24562884300;
24567126800;
24389545600

Αικατερίνη Γιούρη-
Τσοχατζή
Scopus ID
24375906700

Αικατερίνη
Δενδρινού-Σαμαρά
Scopus ID
6602808703

Φωτεινή Νόλη
Scopus ID
6701791072

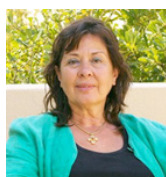
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΟΡΓΑΝΙΚΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ

Ιουλίτσα Στεφανίδου-
Στεφανίδου
Scopus
ID 6603392543

Ευδοξία Κουτούλη
Scopus ID
6602182437

Κων/να
Χατζηαντωνίου-
Μαρούλη
Scopus ID
6603255384

Ελισάβετ
Μαλαμίδου-
Ξενικάκη
Scopus ID
6602287296

Ευαγγελία
Βαρέλλη
Scopus ID
11239415500

Σαρή Βασιλική
Scopus ID
9233713700

Κων/να
Φυλακτακίδου
ID 6701683905

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΦΥΣΙΚΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ

Έλλη Θεοδωρίδου
(αποδήμισε τον Ιούλιο 2023)
Scopus ID 6701583632

Αδριανή Παππά-Λουίζη
Scopus ID 6701423721

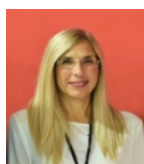

Δήμητρα Σαζού
Scopus ID 7004462251

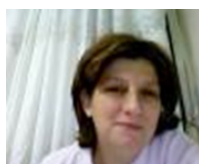
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ

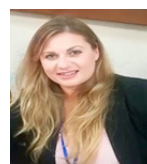
Αναστασία- Στέλλα
Ζώτου
Scopus ID 6603585883

Βικτωρία Σαμανίδου
Scopus ID 7003896015

Στέλλα Γηρούση
Scopus ID 6603597600

Νατάσα Καλογιούρη
Scopus ID: 55795994000

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΗΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΧΗΜΕΙΑΣ

Ελένη Δεληγιάννη
Scopus ID 6602894786

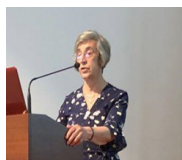

Ευφροσύνη Πελέκα
Scopus ID 8317621400

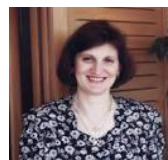

Χαρίκλεια Προχάσκα
Scopus ID 8519871300

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΠΟΛΥΜΕΡΩΝ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΩΝ

Σοφία-Πεζιάδου Κομετζοπούλου
Scopus ID 6602875596

Ειρήνη Σιδερίδου-Καραγιαννίδου
Scopus IDs
37063708600;
55996049700;
660295246

Ευφορία Τσατσαρών
Scopus ID 6701743596

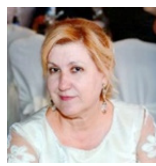

Σμαρώ Λυκίδου
Scopus ID 57189056058

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΒΙΟΧΗΜΕΙΑΣ

Θεοδώρα Χολή-Παπαδοπούλου
Scopus IDs 6602547387;
6602479377; 56055396600

Αναστασία Πανταζάκη
Scopus ID 6601911470

Ελένη Νικολακάκη
Scopus IDs 6603578240;
6508392439

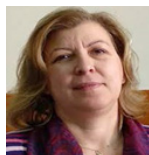

Ρηγίνη Παπή
Scopus ID 6508310421

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Κωνσταντίνη Σαμαρά-
Κωνσταντίνου
Scopus IDs 55412229400;
35081114300;
7005161756

Δήμητρα Βουτσά
Scopus ID 6701367761

Δημητρούλα Λαμπροπούλου
Scopus ID 6701867257

Ευαγγελία Μανώλη
Scopus ID 6603351895

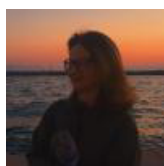

Ελένη Ευγενίδου
Scopus ID 55897318300

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΧΗΜΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

Μαρία Τσιμίδου
Scopus ID 7004421572

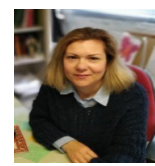
Ευφροσύνη Χημητρίου
Scopus ID 17341879400

Αδαμαντίνη Παρασκευοπούλου
Scopus ID 6603629458

Φανή Μαντζουρίδου
Scopus ID 6603108632

Στεργιανή Ορδούδη
Scopus ID 9942011600